

**Науково-практичний
коментар глави 13-Б Кодексу
України про адміністративні
правопорушення (Військові
адміністративні
правопорушення)**

У науково-практичному коментарі глави 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення розглянуто широке коло питань, пов'язаних з адміністративною відповідальністю військовослужбовців. Увагу приділено умовам та підставам притягнення військовослужбовців (військовозобов'язаних, резервістів під час зборів) до адміністративної і дисциплінарної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень.

Видання містить коментар до кожного військового адміністративного правопорушення, передбаченого ст.ст. 172¹⁰ –172²⁰ Особливої частини КУпАП. Окрему увагу приділено питанням кваліфікації правопорушень, відмежування військового адміністративного правопорушення від військового злочину і кримінального проступку.

Авторами наведено перелік нормативно-правових актів у сфері національної безпеки і оборони України, серед яких ті, що прийняті у 2025 році. У виданні також передбачено зразки процесуальних документів з питань складання протоколів про військові адміністративні правопорушення та структурно-логічні схеми.

Розглянуто питання з підготовки протоколів про військові адміністративні правопорушення, проаналізовано характері помилки під час їх складання. З метою швидкого та зручного доступу користувачів до нормативно-правових актів і судових рішень, надання можливості застосовувати їх у новітній редакції у виданні використовуються QR-коди.

Коментар буде корисним для військовослужбовців, суддів, прокурорів, адвокатів, правоохоронців, студентів і викладачів закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться військовим законодавством України.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР

**Глави 13-Б
Кодексу України
про адміністративні правопорушення**

**ВІЙСЬКОВІ АДМІНІСТРАТИВНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ**

За редакцією

кандидата юридичних наук, доцента

М. С. Туркота

НОРМА
ПРАВА°
Київ – 2025

УДК 342.9.03:355.133](477)(094.58)
B53

Науково-практичний коментар глави 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення (Військові адміністративні правопорушення) / Станом на 1 серпня 2025 р. / М. С. Туркот, С. В. Шмаленя, К. М. Саркісова; за ред. канд. юрид. наук, доцента М. С. Туркота. Київ: 2025. 320 с.

ISBN 978-617-8306-34-2

У науково-практичному коментарі глави 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення розглянуто широке коло питань, пов'язаних з адміністративною відповідальністю військовослужбовців. Увагу приділено умовам та підставам притягнення військовослужбовців (військовозобов'язаних, резервістів під час зборів) до адміністративної і дисциплінарної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень.

Видання містить коментар до кожного військового адміністративного правопорушення, передбаченого ст.ст. 172¹⁰–172²⁰ Особливої частини КУпАП. Окрему увагу приділено питанням кваліфікації правопорушень, відмежування військового адміністративного правопорушення від військового злочину і кримінального проступку.

Авторами наведено перелік нормативно-правових актів у сфері національної безпеки і оборони України, серед яких ті, що прийняті у 2025 році. У виданні також передбачено зразки процесуальних документів з питань складання протоколів про військові адміністративні правопорушення та структурно-логічні схеми.

Розглянуто питання з підготовки протоколів про військові адміністративні правопорушення, проаналізовано характері помилки під час їх складання. З метою швидкого та зручного доступу користувачів до нормативно-правових актів і судових рішень, надання можливості застосовувати їх у новітній редакції у виданні використовуються QR-коди.

Коментар буде корисним для військовослужбовців, суддів, прокурорів, адвокатів, правоохоронців, студентів і викладачів закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться військовим законодавством України.

УДК 342.9.03:355.133](477)(094.58)

Видавництво «Норма права» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. У цьому виданні використано папір, сертифікований FSC® та PEFC™

ISBN 978-617-8306-34-2

© Туркот М. С., Шмаленя С. В.,
Саркісова К. М., 2025

© Видавництво «Норма права», 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	5

ПЕРЕДМОВА	6

РОЗДІЛ 1

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

1.1. Відповідальність військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень	7

1.2. Поняття і ознаки військового адміністративного правопорушення.	25

<i>Додатки до розділу 1 .....</i>	<i>42</i>

РОЗДІЛ 2

КВАЛІФІКАЦІЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЯМИ 172¹⁰–172²⁰ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КУпАП (ВІЙСЬКОВІ АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)

2.1. Стаття 172 ¹⁰ . Відмова від виконання законних вимог командира (начальника)	114

2.2. Стаття 172 ¹¹ . Самовільне залишення військової частини або місця служби.	124

2.3. Стаття 172 ¹² . Необережне знищення або пошкодження військового майна.	137

2.4. Стаття 172 ¹³ . Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем.	141

2.5. Стаття 172 ¹⁴ . Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень	151

2.6. Стаття 172 ¹⁵ . Недбале ставлення до військової служби.	158

2.7. Стаття 172 ¹⁶ . Бездіяльність військової влади.	163

2.8. Стаття 172 ¹⁷ . Порушення правил несення бойового чергування ...	177

2.9. Стаття 172 ¹⁸ . Порушення правил несення прикордонної служби	180

2.10. Стаття 172 ¹⁹ . Порушення правил поводження зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення	184

2.11. Стаття 172 ²⁰ . Розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів	194
<i>Додатки до розділу 2</i>	207
Розділ 3	
ПРОТОКОЛ ПРО ВІЙСЬКОВЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ	
3.1. Особи, які мають право складати протоколи про військові адміністративні правопорушення	218
3.2. Особливості складання протоколів про вчинення правопорушень, передбачених статтями 172 ¹⁰ –172 ²⁰ КУпАП	222
<i>Додатки до розділу 3</i>	232
ЛІТЕРАТУРА.	303
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.	317

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВСП	–	Військова служба правопорядку у Збройних Силах України
ДПС	–	Державна прикордонна служба України
ДФТГ	–	Добровільне формування територіальної громади
ЄРДР	–	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	–	Європейський суд з прав людини
ЗСУ	–	Збройні Сили України
КАС ВС	–	Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КВК України	–	Кримінально-виконавчий кодекс України
КК України	–	Кримінальний кодекс України
КТЗ	–	Кімната тимчасово затриманих
КПК України	–	Кримінальний процесуальний кодекс України
КСУ	–	Конституційний Суд України;
КУпАП	–	Кодекс України про адміністративні правопорушення
НГУ	–	Національна Гвардія України
НАБУ	–	Національне антикорупційне бюро України
СЗР	–	Служба Зовнішньої розвідки України
СБУ	–	Служба безпеки України
УДО	–	Управління державної охорони

Шановні колеги!

У науково-практичному коментарі глави 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення розглянуто широке коло питань, пов'язаних з адміністративною відповідальністю військовослужбовців. Увагу приділено умовам та підставам притягнення військовослужбовців (військовозобов'язаних, резервістів під час зборів) до адміністративної та дисциплінарної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень.

Видання містить коментар до кожного військового адміністративного правопорушення, передбаченого ст.ст. 172¹⁰–172²⁰ Особливої частини КУпАП. Окрему увагу приділено питанням кваліфікації правопорушень, відмежування військового адміністративного правопорушення від військового злочину і кримінального проступку.

Висловлено наукову позицію з приводу змісту норм Загальної частини КУпАП, якими передбачені обставини, що виключають адміністративну відповідальність, а також стягнення, що можуть бути призначені військовослужбовцям.

Авторами наведено перелік нормативно-правових актів у сфері національної безпеки і оборони України, серед яких ті, що прийняті у 2025 році. Ці матеріали систематизовано та розміщено з урахуванням логічної послідовності викладеного матеріалу, а також рішень Європейського суду з прав людини і національних судів.

У виданні також передбачено зразки процесуальних документів з питань складання протоколів про військові адміністративні правопорушення та структурно-логічні схеми, що сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

Розглянуто питання з підготовки протоколів про військові адміністративні правопорушення, проаналізовано характері помилки під час їх складання. Запропоновано алгоритм аналізу фактичних даних з метою прийняття рішення про наявність чи відсутність ознак військового адміністративного правопорушення.

З метою швидкого та зручного доступу користувачів до нормативно-правових актів і судових рішень, надання можливості застосовувати їх у новітній редакції у виданні використовуються QR-коди.

Коментар буде корисним для військовослужбовців, суддів, прокурорів, адвокатів, правоохоронців, студентів і викладачів закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться військовим законодавством України.

**З повагою,
кандидат юридичних наук, доцент
Микола ТУРКОТ**

Розділ 1

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

1.1. Відповідальність військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень

Адміністративна відповідальність є одним з видів відповідальності військовослужбовців, що передбачена чинним законодавством України.

У ст. 92 Конституції України¹ адміністративну відповідальність віднесе-но до виду юридичної відповідальності, що настає за вчинення діяння, яке відповідно до закону визнано адміністративним правопорушенням.

КУпАП не містить визначення поняття «адміністративна відповідальність». У сучасній науці адміністративного права здебільшого адміністративну відповідальність пов'язують із застосуванням заходів державного примусу, розглядаючи її як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення, як реалізацію застосування санкцій, як форму забезпечення адміністративних стягнень.²

Зокрема, Т. О. Коломoeць обґрунтовано вважає, що адміністративна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, специфічною формою негативного реагування з боку держави в особі уповноважених органів на відповідну категорію протиправних діянь (насамперед адміністративних проступків).³

Слушною вбачається наукова позиція,⁴ відповідно до якої адміністративна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, що становить сукупність адміністративних правовідносин, які виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими органами (посадовими особами) до осіб, що вчинили адміністративний проступок, передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій – адміністративних стягнень.

Потрібно зауважити, що, на відміну від положень законодавства України про кримінальну відповідальність, законодавство України про адміністративні правопорушення не обмежується лише нормами КУпАП. Встановлення та подальше регулювання адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень здійснюється на підставі

¹ Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

² Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 216 с. С. 81.

³ Коломoeць Т. О. Адміністративна відповідальність [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Коломoeць Т. О. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., засл. юриста України Т. О. Коломoeць ; ДВНЗ «Запорізь. нац. ун-т» МОН України. – К. : Істина, 2011. 184 с. С. 10.

⁴ Адміністративне право України (загальна частина) : навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с. С. 428.

КУпАП, а також Митного кодексу України, Податкового кодексу України, інших законів України тощо.

Настанню адміністративної відповідальності завжди передують вчинення особою адміністративного правопорушення. Саме наявність у діяннях особи складу адміністративного проступку (правопорушення) є підставою для її притягнення до адміністративної відповідальності.

Визначення адміністративного правопорушення міститься у ст. 9 КУпАП.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

До ознак адміністративного правопорушення потрібно віднести: протиправність, винність, посягання на охоронювані законом об'єкти,⁵ а також адміністративну караність. Протиправність полягає у тому, що діяння прямо передбачено КУпАП або іншим законодавчим актом, винність – що воно вчинено умисно або необережно. Адміністративна караність виявляється у тому, що протиправне і винне діяння буде визнано адміністративним правопорушенням лише тоді, коли за його вчинення законом встановлено адміністративну відповідальність.

На цей час серед науковців триває дискусія з приводу того, чи потрібно вважати суспільну небезпеку однією з ознак адміністративного проступку. Зокрема, О. Д. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Плугатир, М. В. Співак до ознак адміністративного правопорушення відносять суспільну шкідливість.⁶ Схожу позицію мають С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова, А. П. Купін.⁷

Протилежної думки дотримуються В. К. Колпаков і О. В. Кузьменко, зазначаючи, що «суспільна небезпека правопорушень (злочинів і адміністративних проступків) полягає саме в тому, що вони завдають шкоди правопорядку, громадським і особистим інтересам. Шкідливі наслідки мають як кримінальні, так і адміністративні правопорушення... Не може бути правопорушень суспільне «корисних» або суспільне «безпечних». Усі вони... суспільне небезпечні, а відрізняються лише ступенем заподіяної шкоди й саме тому різні за ступенем суспільної небезпеки».⁸

---

⁵ Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 456 с. С. 81.

⁶ Адміністративне право. Загальна частина (Альбом схем) [текст] : навч. посіб. / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Плугатир, М. В. Співак. К. : Центр учбової літератури, 2015. 232 с. С. 147.

⁷ Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 216 с. С. 84.

⁸ Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2003. 544 с. С. 224.

Книги, які можуть вас зацікавити

Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану

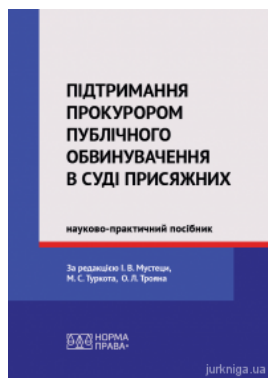
Мистецтво мови на суді

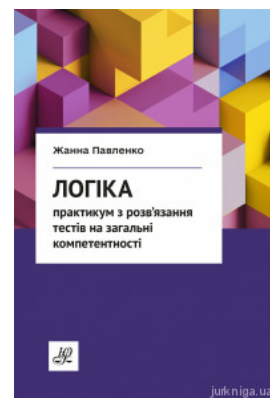
Право нерухомості крізь призму судової практики

Закон України "Про медіацію". Науково-практичний коментар

Підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді присяжних

Логіка: практикум з розв'язання тестів на загальні компетентності

Перейти до галузі права
Адміністративне право

Перейти на сайт →